

Korte mededeling

De esdoornblokspanner, *Nothocasis sertata*, in Nederland (Lepidoptera: Geometridae)

Op 29 september 2014 ontdekte de auteur, samen met Mark de Mooij een esdoornblokspanner, *Nothocasis sertata* (Hübner), aan de zuidkant van de Pietersberg nabij Maastricht. Deze soort was nog niet uit Nederland bekend en is door Vossen & Mooij (2015) nieuw voor de fauna gemeld. In dit artikel wordt uitgebreider ingegaan op herkenning, biologie en verspreiding van deze soort.

Vondst, herkenning en biologie

Op 29 september 2014 waren de auteur en Mark de Mooij aan het nachtvlinderen op de top van de Observant, een kunstmatige heuvel aan de zuidkant van de Pietersberg, ten zuiden van Maastricht. Het was een bewolkte avond, met een temperatuur van rond de 17 °C. De wind was matig, kracht 3 vanuit het westen. Wij werkten met een lakenopstelling met twee lampen (125 HPL en 250 ML) en een grondstelling met één lamp (250 ML). Het zicht was die avond extreem goed, waardoor ons licht van zeker vele kilometers zichtbaar was. De plek zelf ligt op 180 meter hoogte en is feitelijk het meest noordelijke hoge punt van de Maasvallei.

Rond 21.40 uur landde een spanner op het doek die direct wegkroop onder het grondlaken. Omdat deze voor ons onbekende vlinder niet stond afgebeeld in Waring & Townsend (2006), duurde het tot de volgende ochtend om hem met behulp van het boek van Lerault (2009) op naam te krijgen.

De esdoornblokspanner is een middelgrote spanner met een vleugellengte

van 22 tot 28 mm. De grondkleur van de voorvleugel varieert van bleek grijs tot grijsbruin en donkerbruin. In de lichtbruine middenband vormen twee duidelijke blokjes ter hoogte van het onderlijf een V-teken. Van daaruit lopen twee zwarte dwarslijnen uiteen naar de voorrand, in dit lichte veld tussenin bevindt zich een duidelijk streepje. Het submarginaal veld is donkerder grijs gekleurd. Er zijn geen gelijkende soorten.

De soort leeft monofaag op gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) en Spaanse aak (*Acer campestre*) en vliegt in één generatie van begin september tot half oktober. De soort overwintert als ei. De rups leeft op scheuten van jonge esdoorn. Het is een bewoner van vochtige herfstbossen, vaak langs water in diepe valleien. Hij is vastgesteld tot 1.700 meter hoogte, waarbij hij boven de 500 meter algemener wordt. De esdoornblokspanner vliegt overdag en huppelt dan, als het ware, van boom tot boom. Ook komt hij goed op licht (Ebert 2003).

Verspreiding

De soort heeft een Euro-kaukasische verspreiding. Hij komt in Europa voor van Oost-Frankrijk tot aan de Karpaten; in het noorden tot Denemarken en Zuid-Zweden; in Duitsland verspreid maar in grote delen van het laagland afwezig; naar het zuiden toe geïsoleerde populaties in de Apenijnen, het zuiden van de Oekraïne en de Krim. Buiten Europa is de soort bekend van de Kaukasus en de Transkaukasus (Ebert 2003, Hausmann & Viidalepp 2012, Lerault 2009).

In Noord-Frankrijk is de soort bekend van de bossen in de regio Aisne, halverwege Parijs en Charleroi. In België is de soort sinds begin jaren 1980 bekend uit de Gaume, in het uiterste zuiden van de provincie Luxemburg (Hackray & Sarlet 1983). In 2014 is de soort op diezelfde plek nog vastgesteld (W. Veraghtert persoonlijke mededeling). In Nordrhein-Westfalen is de dichtstbijzijnde waarneming ruim 200 kilometer van onze grens en voor populaties dien je ruim 300 kilometer naar het oosten te gaan (<http://nrw.schmetterlinge-bw.de>, geraadpleegd 15.i.2015).

Dat plaatst de hier beschreven waarneming in Nederland in een bijzonder daglicht. Het dichtstbijzijnde gebied met veel esdoorns is de zuidwesthoek van het Savelsbos. Dit ligt hemelsbreed vijf kilometer ten oosten van de plek waar wij

vingen. Gelet de matige westenwind en het gegeven dat de meeste nachtvlinders tegen de richting van de wind in vliegen, is het niet onwaarschijnlijk dat deze vlinder hier vandaan kwam. Het Savelsbos is een oud, koel en vochtig bos. In de jaren 1950 kwamen verzamelaars van heinde en ver hierheen, om hier bijvoorbeeld het nekspindertje, *Cyclophora annularia* (Fabricius), te verzamelen (Marcel Prick persoonlijke mededeling), maar onzeker is of dit ook gebeurde in de koele herfstperiode. Ook het nekspindertje is monofaag op gewone esdoorn en spaanse aak, beide inheemse boomsoorten die niet worden geïmporteerd. Mede gelet op de disjuncte verspreiding is het niet onmogelijk dat *N. sertata* al die tijd over het hoofd is gezien in ons land.

Dankwoord

Een woord van dank gaat uit naar Heinz Schumacher voor de Duitse verspreidingsgegevens en Willy de Prins en Wim Veraghtert voor de Belgische verspreidingsgegevens.

Literatuur

- Ebert G 2003. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs band 9: Nachfalter VII, pag. 511-514, Eugen Ulmer Verlag.
Hackray J & Sarlet MG 1983. Catalogue des Macrolépidoptères de Belgique. Supplément à Lambillionea 83(1-4): 163-164.
Hausmann A & Viidalepp J 2012. The Geometrid Moths of Europe volume 3. Apollo books.
Lerault P 2009. Moths of Europe volume II Geometrid moths, N.A.P. Editions.
Vossen P & De Mooij M 2015. Nachtvinders op licht op de Sint-Pietersberg in 2013 en 2014. Natuurhistorisch Maandblad 104: 68-72.
Waring P & Townsend M 2006. Nachtvinders: veldgids met alle in voor Nederland en België voorkomende soorten. Tirion Natuur.

Paul Vossen
Proosdijweg 73
6214 RK Maastricht
paulvossen1@yahoo.com

Summary

Nothocasis sertata in the Netherlands (Lepidoptera: Geometridae)

Nothocasis sertata was in 2014 reported as a new species to the fauna of the Netherlands. In this article, we present some additional information on recognition, biology and distribution. Caterpillars of this moth feed on field maple and sycamore and live in old, humid forests. *Nothocasis sertata* has a Euro-Caucasian distribution.

1. De esdoornblokspanner *Nothocasis sertata* van de Pietersberg, Maastricht, 29.ix.2014. Foto: Paul Vossen

1. *Nothocasis sertata* found on the Pietersberg, Maastricht (province of Limburg), 29.ix.2014.